

Tiriant pilkapius vietos gyventojas, neakivaizdinio skyriaus istorikas G. Čiulada 2,5 km į R nuo Poviliškės pilkapyne Kalvasalio miške prie kelio į Senąjį Daugėliškių nurodė dar vieną archeologams nežinomą pilkapyną.

POVILIŠKĖ BARROW CEMETERY

In 2005 in the Poviliškė barrow cemetery (Ignalina district) one barrow was investi-

gated. Its mound had 9.5 m in diameter and was 1.2 m high. The barrow had an irregular stone circle and four large pits at the foot. In the centre on the primary ground level cremation of a male warrior was discovered. Its burial items included a shield umbo, an axe with a narrow blade and a blunt end, a battle knife and a B-shaped belt buckle (Fig. 43). The investigated barrow was attributable to the East Lithuanian Barrow cemetery group and datable to the 5th – 6th century

PLIKIŠKIŲ PILKAPYNAS

Vykintas VAITKEVIČIUS

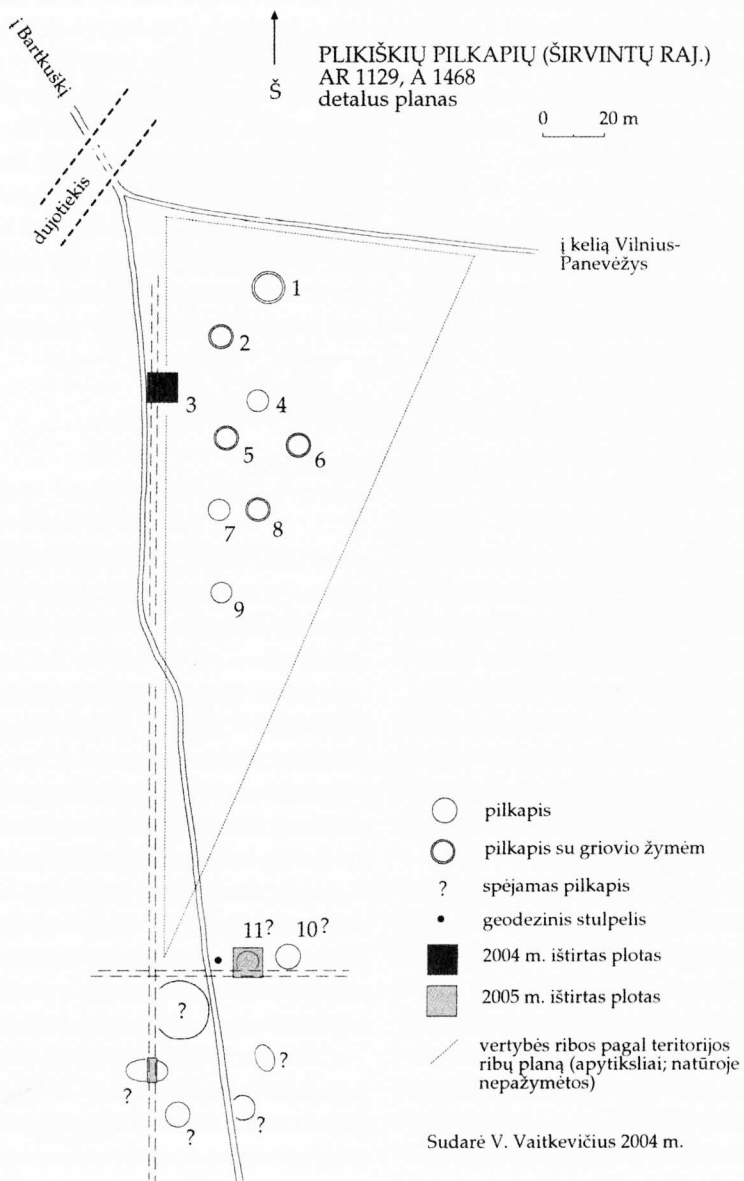
2005 m. LII tėsė tyrinėjimus Plikiškių pilkapyne I (Širvintų r.), pradėtus 2004 m. (žr. *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 95–97). Buvo ištirta pilkapį primenanti kalvelė (deta-liajame plane pilkapis 11) į R nuo pilkapy-no saugomos teritorijos P kyšulio, ties ke-liukų kryžkele tarp miško kvartalų 3, 4, 10 ir 11 (44 pav.). Kalvelę žalojo 3,8 m pločio kvar-talinė linija, kurios dalis buvo 8x5,5 m dy-džio ir 20–30 cm aukščio. Ištirtas 90 m² plo-tas. Tyrinėjimų metu konstatuota, jog pilka-pį primenanti kalvelė yra kopa, susidariusi virš senovės žemdirbystės vietos – lydymo su išlikusiomis arimo žymėmis.

Kopa buvo supustyta iš pilkšvo smėlio be žymesnių priemaišų. Tik kur ne kur buvo pa-sterbimi smulkūs pavieniai angliukai. Didžiau-sias kopos aukštis nuo lydymo horizonto sie-kė 1,15–1,2 m (centrinėje dalyje). Lydymo ho-rizontas, išlikęs perkasos R pusėje, buvo juos-vas, degėsingas, su pavienėmis stambiomis anglimis smėlio sluoksnis, kurio storis svyra-vo nuo 6 iki 14 cm. Tolyne į V nuo sąlyginės

ašies, išvestos per kvartalą E, šis sluoksnis ne-susidarė arba jis neišliko (buvo nupustytas?). Įžemis – balkšvas smėlis be žymesnių prie-maišų.

Arimo žymės (X pav.) ryškiausios buvo kv. FGH7–9 ribose, 1,18–1,2 m gylyje (H_{abs} 120,0 m) nuo kopos viršaus. Jos pastebėtos baigiant skusti juosvą degėsingą lydymo sluoksnį. Susikertančių arimo vagų žymės buvo beveik taisyklingai orientuotos Š–P ir R–V kryptimi, tarpai tarp vagų – apie 10–15 cm pločio. Tačiau bendras vaizdas buvo ga-na chaotiškas, ir tai galima būtų paaiškinti tuo, jog tai kelių vienas kitą perklojusių ari-mų rezultatas.

Skutant lydymo sluoksnį jo viršuje kai kur pastebėta baltų juostelių – iš apačios iškelto įžemio smėlio. Tai neleidžia abejoti, jog ariant minėtas vagas, žemė jau buvo verčiama. Be to, vietomis viena greta kitos išryškėjusios ly-giagrečios arimo žymės leidžia manyti, kad arta su žagre, kuri turėjo du vieną nuo kito šiek tiek atitrauktus noragus.

44 pav. Pilkapyno situacijos planas.

V. Vaitkevičiaus brėž.

Fig. 44. Layout of the barrow cemetery.

Šie pastebėjimai neprieštarauja vienas kitam, nes prie žagrės nuo seno buvo taisomos verstuvės (viena arba dvi). Šiaurinėse Vilniaus apylinkėse XIX–XX a. dar buvo paplitusios tiek vienverstuvės, tiek ir dviverstuvės žagrės (žr. P. Dundulienė, *Žemdirbystė Lietuvoje (nuo seniausių laikų iki 1917 metų)*. V., 1963, žemėl. tarp p. 88 ir 89). Tikslesnė lydy-mo chronologija kol kas nenustatyta. Ateityje tai tikimasi padaryti C¹⁴ metodu.

2005 m. ekspedicijos metu papildomai patikrinta dar viena pilkapį primenanti kalvelė į P–PV nuo keliukų kryžkelės tarp miško kvartalų 3, 4, 10 ir 11 (36 m į PV nuo pirmosios tyrimų perkasos centro). Šią kalvelę žalojo per vidurį išvesta kvartalinė linija tarp kvartalų 10 ir 11. Ovalo formos kaurburio dydis siekė 7,3x12,3 m, aukštis – apie 40–50 cm. Nuvalytas perartas kvartalinės linijos ploto paviršius (iš viso 34,5 m²) ir jo sienelės. Konstatuota, jog tai tokia pati kopa kaip ir pirmuoju atveju. Kopos R pusėje, 1,18 m žemiau jos viršaus taip pat aptiktas lydy-mo (juosvo smėlio su pelenais ir degė-siais) sluoksnis, kurio storis svyravo nuo 11 iki 14 cm. V pusėje šis horizontas užfiksuo-tas 1,1–1,15 m gylyje, o jo storis buvo net 20

cm. Įžemis visur gelsvas, vietomis balkšvas smėlis.

Taigi 2005 m. tyrinėjimai rodo, jog į P nuo pilkapių grupės, po supustyto smėlio story-me, maždaug 1 m gylyje, slūgso 6–20 cm sto-rijo lydy-mo sluoksnis, o po juo – vietomis ge-rai išlikusios arimo vagų žymės. Plikiškių pil-kapy-no I teritorijos ribos nustatytos teisingai, paminklosauginių problemų šiame konkre-čiame pilkapyne nebėra. Atviras lieka klau-simas dėl senovės žemdirbystės vietos chro-nologijos, teritorijos ir apsaugos.

PLIKIŠKĖS BARROW CEMETERY

In 2005 the LII continued archaeological investigation of the Plikiškės barrow cemetery (Širvintos district). Investigation of a damaged barrow-like mound (Fig. 44) revealed, that this was a natural dune formed over an ancient agricultural site. The forest burning horizon was represented by a 6–14 cm thick sand layer containing charred wood particles and random larger charcoal pieces. Share-ploughing traces were found at the depth of 1.18–1.2 m from the top of the dune (Fig. X). Their chronol-ogy has not been identified yet.

X pav. Plikiškių senovės žemdirbystės vieta. *V. Vaitkevičiaus nuotr.*
Fig. X. Ancient agricultural site in Plikiškės.